

Stručně o skautingu v Čechách
za Rakouska-Uherska, a na území ČSR
do vypuknutí
II. světové války.

Motto: „Příroda je matka i přítelkyně
nejvzácnější. V její náruč spěj, tam prožiješ
vždy chvíle nekrásnější.“

(Slova, jež před sto lety do táborového deníku
jednoho z prvních skautů napsal zakladatel
českého skautského hnutí A. B. Svojsík.)

Skauting začíná pobytem v přírodě

Velmi oblíbený učitel tělocviku na žižkovské reálce Antonín Benjamin^{1/} Svojsík, založil v r. 1912 první a tehdy jediný úředně schválený útvar - Junácký (skautský) odbor při Svazu českých spolků a přátel pro tělesnou výchovu mládeže v Praze; pod „patronátem“ odboru uskutečnil úspěšný praktický experiment táboření s několika svými žáky u Orlovské myslivny nedaleko Lipnice v létě téhož roku. Svojsík, původně činovník Sokola, se už tehdy přesvědčil, že Sokol nemá o skauting jako součást své činnosti zájem.

Jako jednatel tohoto odboru vydal Svojsík počátkem r. 1912 informační brožurku „Český skaut“ sloužící širšímu seznámení české veřejnosti se skautským hnutím, které o 5 let dříve v Evropě jako první uvedl v život - také zprvu zkušebně roku 1907 na táboře na ostrově Brownsea v jižní Anglii - britský zakladatel skautského hnutí, v r. 1910 na vlastní žádost penzionovaný generál Robert Baden-Powell (první veřejné představení skautingu pro chlapce - Scouting for Boys - proběhlo v lednu r. 1908, kdy vyšel první sešit - původně šestisešitového - vydání, v průběhu roku pak vyšel v knižní formě). Skauting pro dívky ve Velké Británii se započal formovat v r. 1909 a oficiálně byl zahájen v r. 1910; v r. 1910 již „Girl Guides Association“ vedla Agnes Baden-Powell (v r. 1915 posléze zvolená za náčelní) - tato sestra R. Baden-Powella působila také jako prezidentka dívčího skautského hnutí do r. 1918, kdy tuto funkci převzala Princezna Mary). Agnes Baden-Powell přepracovala příručku svého bratra pro dívky, jež dostaly název Girl Guides - dívky průvodkyně). Druhou náčelní britských skautek byla v r. 1918 zvolena manželka Roberta Baden-Powella, Olave, která v této funkci působila čtyřicet let a se svým manželem a později již sama osobně navštívila všechna skautská hnutí na celém světě.

Svojsíkovo úsilí se zdařilo jistě také proto, že již koncem devatenáctého a následně počátkem dvacátého století, ještě před vypuknutím I. světové války, probíhalo v Českých zemích v širokém měřítku zakládání různých spolků, sdružujících zájmové skupiny obyvatelstva. Jako příklad může posloužit snaha aktivního účastníka revolučního roku 1848 „Amerikána“ Vojty Náprstka, který v r. 1888 (společně s Vilémem Kurzem) založil Klub českých turistů (KČT - spolek velmi blízký v pozdějším čase vzniklému skautskému hnutí svým důrazem na pobyt v přírodě).

Dalším podstatným důvodem pro „import z Velké Británie“, a to ne nepodobným např. jednomu ze základních důvodů, jenž podnítil v druhé polovině 19. století zakladatele Křesťanských sdružení mladíků - české odnože YMCA (sdružení, které založil v r. 1844 George Williams rovněž ve Velké Británii), byla patrně skutečnost, že britské

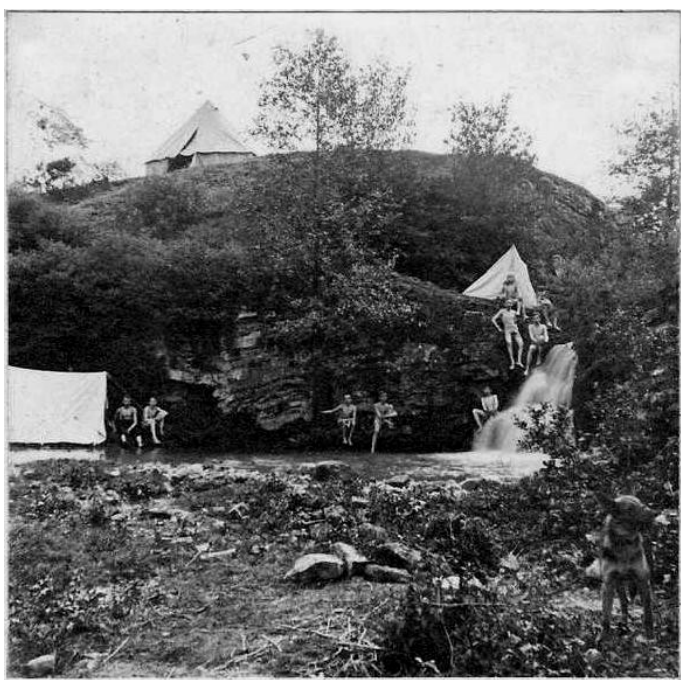

Foto skautů v Prokopském údolí v r. 1911 - A. B. Svojsík

100 let skautingu jako občanské iniciativy

spolky mohly být příkladem pro svoji vyváženost idejí i praktických pracovních metod, jejich důkladné propracování i úspěšné uvádění do života.

Jak velice A. B. Svojsíkovi záleželo na dobré přípravě této nové nabídky pro mládež přibližuje vyprávění náčelníka Junáka-ústředí skautské výchovy, Bohuslava Řeháka z r. 1939, ve kterém (poté, co A. B. Svojsík v září 1938 zemřel) již jen vzpomínal na Svojsíkův přístup takto: „Hned o prázdninách r. 1911 jel Svojsík do Anglie, kde si vyhledal skautské oddíly, chodil s nimi na výlety a na schůzky do kluboven. Byl nadšen krásou jejich života v přírodě, jejich energickým a přece ušlechtilým vystupováním a opravdovostí, s jakou konali svoji práci a plnili příkazy konání dobra. Rozhodl se, že se u nás do skautingu pustí. Chtěl se ale ještě přesvědčit, jak se toto hnutí osvědčuje i jinde. Zajel proto na zpáteční cestě do Švédska, Belgie a Dánska, aby viděl, jak vypadá skauting tam, kde není doma, a co v těch zemích vykonal. Poznal, že výchova v přírodě - věc do té doby u nás neznámá, se osvědčuje všude velmi dobře, stejně jako svérázně využitá myšlenka výchovy hrou...“.

V roce 1912 Josef Rössler-Ořovský^{2/}, který v Stockholmu viděl skauty-vodáky, v rámci Českého Yacht Klubu založil vodní skauting pro kategorii „dorost“. Skupinu vodních skautů jako součást Vysokoškolského sportu ustavil také František Drtina – tito vodní skauti prosluli v témže roce plavbou na voru z Českých Budějovic do Prahy.

Založení Junáka-Českého skauta

Právoplatný spolek byl oficiálně zaregistrován c. k. místodržitelstvím 30. května 1914 pod názvem „Junák – Český skaut“^{3/} (zkratkou JČS). Činnost spolku se řídila nejen Svojsíkovou knihou „Základy junáctví“, ale postupně i celou rozvinutou výchovnou a vzdělávací soustavou, využívající mezinárodní zkušenosti a přitom respektující české národní rysy. Z nich bylo nejpodstatnější, že český zakladatel - zcela v souladu s myšlenkami národního uvědomění a odporu vůči spojení vládnoucí monarchie s dominující římskokatolickou církví - v junáckém slibu vynechal jak věrnost panovníkovi tak povinnost k Bohu.

Zejména Svojsíkovi pozdější spolupracovníci v širším měřítku, v duchu knih i praktického snažení amerického zakladatele „lesní moudrosti“ E. T. Setona, vyzdvihovali „indiánský styl života“, takže např. na rozdíl od země původu skautingu je tento fenomén spjat spíše s E. T. Setonem jako uznávaným druhým zakladatelem skautingu, který je v českém skautingu přítomný dodnes. Není divu, vždyť jak ukazuje motto tohoto textu, i Svojsík stavěl opravdu na první místo nikoliv povinnosti k autoritě panovníka nebo církve, nýbrž sepejetí s přírodou, a to jej bezpochyby přivedlo velice blízko k Setonovým idejím „přírodního života“ podle životního stylu severoamerických indiánů.

Vytvoření spolku JČS v pojetí, které dnes z pohledu na působení náboženství nazýváme „sekularizované“, spolu s orientací na národní specifika, nesporně předběhlo události, které po ukončení I. světové války charakterizovaly novou Československou republiku. Jak a k čemu prvorepublikový Svaz junáků-skautů Republiky Československé vychovával, ukazují slova jeho zakladatele, A. B. Svojsíka:

„Skautování učí práci nenápadně, hravě, vesele a svižně takže hoch^{4/} aniž by to tužil přestupuje nepatrnou hranici, která dělí hru od práce, má z práce radost, zvyká si na ni, učí se přitom přesnosti, vytrvalosti, trpělivosti, samostatnosti a vlastní tvořivosti... Skauting je proti jednostranné výchově, pečuje o soulad ducha i těla... Vychází ze znalostí povahy chlapce a chápe, co je potřebné pro jeho psychický vývoj a mravní, sociální a intelektuální život. Nenápadně jej vychovává ve skutečného humánního vlastenecky smýšlejícího gentlemana, který je přítelem všech lidí.“

Skauting pro české dívky

Dívčí skautingu v Čechách uvedla do obecného povědomí spisovatelka Popelka Biliánová; jež ačkoliv zastávala konservativní názory hlavně co do oděvu „mladých žen“, přesto v r. 1912 a 1913 vedla dvě prázdninové „osady“, v nichž dívky sice nespaly ve stanech a nedržely noční hlídky, avšak zkoušely řadu skautských disciplín – kromě toho se věnovaly celoročně charitativní činnosti. Svoje pojetí skautingu pro dívky sepsala P. Biliánová ve vlastní knížce. Podstatně „pokrokovější“ byly mladé dívky, žákyně Holešovického lycea, kde učila Alice Masaryková (která jim vyprávěla o emancipovaných dívkách

100 let skautingu jako občanské iniciativy

v Americe) a dále profesorky Emilie Milčicová a Anna Berkovcová - ty se staly v r. 1913 prvními organizátorkami „pravého“ dívčího skautingu; z Emilií Milčicovou vedeného Výboru pro skautskou výchovu dívek se v r. 1915 na 1. valné hromadě JČS stal jeho Ženský odbor. Emilie Milčicová byla náčelní skautek^{5/} v letech 1919 – 1938^{6/}. Z iniciativy Ženského odboru se konal v r. 1915 u Živohoště poprvé také skautský letní tábor dívek, a to ve stanech, čímž byl prakticky „překonán“ názor P. Biliánové, že dívky musí – i když skromně – přespávat v osadní budově (a tím také došlo k definitivnímu opuštění jejího pojetí skautování). Ženský odbor byl v r. 1918 přetvořen na Dívčí odbor jako samostatné části spolku JČS, avšak bez právní subjektivity, která náležela pouze celému spolku Junák-Český skaut. Ačkoliv se již v r. 1917 vyskytly návrhy na skautskou výchovu chlapců s dívkami společně, v únoru r. 1918 výbor JČS rozhodl, že v jeho rámci je koedukace nepřijatelná. Vlasta Štěpánová již v roce 1919 byla zvolena pražskou zpravodajkou; brzy na to byla vyslána do USA studovat vysokou školu sociální. Odtud psala dopisy do Čech a část jednoho z nich o americkém skautingu se stala součástí Příručky dívčího skautingu autorské dvojice Bronislavy Herbenové a Emilie Milčicové, jako kapitola „Skauting v Americe“.

Vlasta Štěpánová se vdala za skauta JUDr. Jaroslava Koseho (ve státních službách), se kterým strávila šest až sedm let v Ženevě. Od konce I. světové války pracovala Vlasta Štěpánová - Koseová pro reorganizující se Československý červený kříž a k této práci se vrátila i po příjezdu ze Švýcarska; dále byla členkou Spolku pro neslyšící^{7/} a činná byla v Ústředí čs. hospodyněk. Později zastávala funkci zahraniční zpravodajky SJS RČS, od roku 1936 funkci zemské náčelní a členky světového výboru dívčího skautského hnutí WAGGGS (historicky prvním členem světového výboru byl A. B. Svojsík). Byla jednou z českých absolventek mezinárodních setkání na "Our Chalet" nazývajících se "Juliette Low Girls".

Ještě za Rakouska-Uherska byla první téměř dvě desetiletí 20. století z hlediska skautingu jakousi dobou ověřování, kdy vedle Svojsíkova spolku Junák - Český skaut, registrovaného samostatně od r. 1914 (a to jen v Čechách, na Moravě JČS nebyl zemským místodržitelstvím povolen proto, že trvalo na předchozím prokázaném vzniku místních jednotek, k čemuž skutečně od r. 1916 docházelo v podobě tzv. Moravských družin skautů), vznikaly další spolky využívající skauting.

Skauting po vzniku Republiky Československé

Po vzniku republiky přišla doba tříbení z hlediska společenského, a to především proto, že na rozdíl od nepolitického a vůči praktikovanému náboženství neutrálního Svazu junáků-skautů Republiky Československé (zkratkou SJS RČS) začaly vznikat ideově či politicky a nábožensky různě orientované, skauting využívající spolky; na rozdíl od zemí koruny České vznikly v Horních Uhrách (Slovensku) pod vlivem českého a maďarského skautského hnutí zprvu skautské organizace náboženského zaměření: křesťanských studentů „Regnum Marianum“ a hebrejských studentů „Hašomer Kadimah“ (slovensky „*Strážce vpřed*“), ti od r. 1926 patřili do SJS RČS. Existovali např. také „Ruští skauti A. Duchnoviče“ – ruští skauti na Slovensku a Podkarpatské Rusi, založení v r. 1928; v r. 1930 vstoupili do SJS RČS.

V Čechách a posléze v Československé republice delší či kratší dobu existovala velká řada skautských organizací – zde jsou ty, které situaci nejlépe charakterizují anebo měly dlouhé trvání:

PSOHLAVCI založení PhDr. Janem Hořejším a Bořivojem Müllerem, a dále národnostně i staroslovansky orientované DĚTI ŽIVĚNY vedené Milošem Seifertem – Woowottanem (obě tyto organizace se v r. 1915 sloučily do jednoho spolku OBEC PSOHLAVCŮ) – v r. 1922 však část PSOHLAVCŮ s jejich náčelníkem Hořejším vstoupila do SJS RČS a druhá část založila „Zálesáckou ligu“ (pozdější Ligu lesní moudrosti), jejímž náčelníkem se stal Seifert. Poměrně brzo vznikla na Slovensku koncem r. 1913 židovská skautská organizace s názvem HAŠOMER HACAIR, jejíž některé její oddíly tvořily od 20. let tzv. homogenní oddíly v rámci SJS RČS.

Sdružení židovských skautů, které vzniklo v r. 1918 a mělo socialistický světový názor s příklonem k E. T. Setonovi, neslo název „Techelet Lavan“ (nebo také Techleth Lavan) a v r. 1924 se stalo členem „Federace československých skautů“ - tehdy měli asi 800 členů, ve 30. letech pak 5 tisíc. Působili na Ústecku, v Ostravě a v Brně.

První oddíl „Skautů DTJ“ vznikl v Plzni – Škvrňanech v r. 1917; skauti DTJ, kteří v r. 1924 dosáhli zřejmě největšího svého počtu 2 tisíce členů, měli socialistické a třídní zaměření, za 2. světové války

100 let skautingu jako občanské iniciativy

nebyli zrušeni, protože byli pouze odborem DTJ a proto v r. 1940 změnili svůj název na „Rekreační odbory DTJ“. Stáli mimo pozdější SJS RČS i mimo Federaci československých skautů.

„Federace československých skautů“ byla založena v r. 1920 a prošlo jí mnoho organizací: Psohlavci, Horní chlapi, Děti svobody, Baden-Powellovi skauti, Sdružení socialistických skautů a skautek, Skauti práce, Spojené sbory junáků-skautů, Družina skautů, Děti přírody a Setonovi skauti, Liga lesní moudrosti, Sdružení zálesáků, Techelet Lawan, ISAW. Měli silně levicovou orientaci jako protipól Svazu Junáků-skautů republiky Československé. Vyznačovala se častou fluktuací členských autonomních spolků, na čas se v ní objevily i spolky německé, židovské, byly do ní začleněny části trampské organizace i s osadami. Názorové rozdíly vylučovaly spolupráci, projevoval se silný záporný poměr ke SJS RČS. Federace byla rozpuštěna v r. 1940.

„Baden-Powellovi skauti“ (také „Sdružení Baden-Powellových skautů“) byli založeni v r. 1919 jako odbor v rámci JČS, ještě v r. 1919 se stali členem nově vzniklého SJS RČS, ale téhož roku však vystoupili a zcela se osamostatnili jako Obec čs. skautů Baden-Powellových. Připojil se k nim zbytek bývalého sdružení Děti svobody, skauti tábořského sokola Děti Žižkovy a později i Spojené sbory junáků skautů. V r. 1920 opět vstoupili do SJS RČS, v 1921 měli asi 1600 členů. V roce 1920 do Svazu vstoupily nejdříve brněnské oddíly, do r. 1923 vstoupily do SJS RČS zbývající oddíly, v r. 1924 s ním zcela splynuli.

„Spartakovi skauti“ vznikli v r. 1921 a byli komunisticky orientovaní, v r. 1924 se sloučili se Skauty práce ve „Spartakovy skauty práce“. „Skauti práce“ – skautské oddíly dělnické mládeže zakládáné od r. 1920 sociálními demokraty v rámci Federace dělnických tělocvičných jednot (tj. nebyli samostatnou organizací), byli zaměřeni na zálesáctví E. T. Setona, a to na komunistických základech. V r. 1921 měli asi 1900 členů, v r. 1924 se sloučili se „Spartakovými skauty“ pod nový název „Spartakovi skauti práce“, některé oddíly vstoupily v r. 1924 do SJS RČS. Byli rozpuštěni v r. 1938.

„Sdružení socialistických skautů a skautek“ (také zvaní „Skauti socialisté“ nebo „Sdružení čl. skautů socialistů“) - vzniklo od r. 1919 přejmenováním spolku „Klofáčovy děti“. Zprvu bylo zakládáno pro mládež národně socialistické strany, ze které však bylo vyloučeno a vstoupilo tedy do komunistické strany - později působili mimo politické strany. Jejich úkolem bylo organizovat proletářskou mládež; v r. 1921 měli asi 1500 členů, v r. 1931 asi 500 až 600. V r. 1923 část sdružení spoluzaložila Československou obec junáků volnosti (někdy nazývanou Švehlovi junáci volnosti). Její přejmenování na „Československou obec skautů volnosti“ se uskutečnilo v r. 1925 (měli asi 3000 členů); byla to původně woodcrafterská organizace strany národních socialistů, kromě k socialistickým idejím se hlásili k lesní moudrosti. Stala se základem mezinárodní Federace socialistických junáků (spolu s rakouskými a slovinskými skauty), v r. 1926 se přejmenovala na Junáky volnosti (s asi 6000 členy). V r. 1939 se sloučili se Svazem junáků-skautů a skautek republiky Československé (v roce 1934 byl název rozšířen o slovo *skautek* a jeho nová zkratka byla SJSS RČS), Ústředím katolických skautů a Švehlovými junáky v organizaci Junák-ústředí skautské výchovy.

„Ústředí katolických skautů v zemi české“, založené r. 1929, bylo zprvu autonomním členem SJS RČS, avšak v r. 1939 se spojilo se SJSS RČS v jedinou organizaci Junák-ústředí skautské výchovy. Je třeba zdůraznit, že vznik Junáka byl v pomnichovské druhé republice provázen určitým úředním nátlakem.

„Legio Angelica“ byla skautská katolická organizace, založená v r. 1929 v Praze, jež se v r. 1937 sloučila s nově založeným „Ústředím katolických skautů“ (v letech 1936 až 1937 měla na 1200 členů). „Ústředí katolických skautů v zemi moravskoslezské“ sdružovalo katolické oddíly na Moravě a ve Slezsku, založeno bylo v r. 1930 v Brně jako autonomní složka SJS RČS, později bylo do SJS RČS zcela začleněno. „Liga katolických skautů“ – volné sdružení katolických skautů – jež bylo autonomním členem SJS RČS, vzniklo r. 1930 spojením českých katolických ústředí, v r. 1936 mělo sdružení 5 tis. členů, v r. 1937 bylo přejmenováno na Skautskou ligu katolickou, jejíž sídlo bylo v Brně.

„Ústředí evangelických skautů“ sdružovalo oddíly evangelických skautů, bylo založeno v r. 1937 na Slovensku, zaniklo v r. 1938. Tzv. homogenní evangelické oddíly byly součástí SJSS RČS ještě před II. světovou válkou, ale také Junáka krátce po jejím konci.

„Švehlovi junáci“ (také „Junáci venkova“) byli v r. 1938 založeni Republikánskou (agrární) stranou na venkově, v r. 1939 se sloučili se SJSS RČS, Ústředím katolických skautů a Junáků volnosti v organizaci Junák-ústředí skautské výchovy.

100 let skautingu jako občanské iniciativy

Samostatnou „sekcí“ Junáka v celé jeho historii, a to brzo po svých začátcích v r. 1912, se stali vodní skauti a skautky, vedené svým Hlavním kapitanátem (který plní obdobné úkoly jako náčelnictvo „pěších“ skautů a skautek především v péči o výchovu svých vedoucích i o předpisy pro tzv. vodácké doplňky).

První zákaz skautingu za Protektorátu Čechy a Morava

Norimberské zákony, přijaté v Německu v r. 1935, a expanze Německé říše, jež začala připojením Rakouska v r. 1938 a pokračovala Mnichovskou dohodou téhož roku, se pro Čechy a Moravu dovršila rozpadem okleštěného Česko-Slovenska v r. 1939. Hrozba rozpadu vyvolala na samém počátku r. 1939 potřebu spojení organizací Svazu junáků-skautů a skautek Republiky Československé, Junáků volnosti, Ústředí katolických skautů a Švehlových junáků v jedinou organizaci (podle usnesení ustavujícího sněmu tato organizace s názvem Junák-ústředí skautské výchovy, konaného 22. 1. 1939, měla počátkem r. 1940 na 35.000 členů registrovaných a nezjištěný počet členů neregistrovaných).

22. ledna 1939 byla zvolena do funkce náčelní Vlasta Koseová (jež vykonávala funkci náčelní Junáka-svazu junáků skautů a skautek RČS po Emilii Milčicové již v r. 1938), náčelníkem byl po A. B. Svojsíkovi (který byl náčelníkem až do své smrti r. 1938) Bohuslav Řehák (v nových poměrech jmenovaný „velitelem“).

Avšak již 15. březnem 1939 započal spolu se vznikem Protektorátu Čechy a Morava stále rychlejší spád událostí, vedoucí k úplnému konci svobodného skautského hnutí způsobeném úředním zákazem K. H. Franka z 28. října 1940, jenž vstoupil v platnost 4. listopadu 1940.

Nicméně pro všechny skautky a skauty sdružené v Junáku^{8/} - a to samozřejmě i po celou válku - platil skautský slib, který mnoho z nich posiloval i v nebezpečí života ba dokonce i ve chvíli odchodu z tohoto světa:

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe
- milovati vlast svou, Republiku československou,
a sloužiti jí věrně v každé době,
- plniti povinnosti vlastní a zachovávat
zákony skautské,

- duši i tělem býti hotov/a pomáhati bližním.“

K němu věřící skauti či skautky připojovali tzv. dobrovolný dovětek, přijatý právě při ustavujícím sněmu Junáka v lednu 1939:

„Tak mi pomáhej Bůh.“

Vysvětlivky:

^{1/} Svojsíkovo druhé jméno Benjamin bylo uměleckým jménem, které dostal jako nejmladší člen tehdy doma i ve světě známého „Českého pěveckého kvarteta“ a nahradil jím svoje druhé křestní jméno František.

^{2/} Zakladatel vodního skautingu Josef Rössler-Ořovský (někdy skauty přezdíváný *Pepek*), mj. také činovník Českého olympijského výboru, byl v letech 1918-1919 starostou spolku Junák-Český skaut a v letech 1919-1920 starostou SJS RČS.

^{3/} Během přípravy knihy „Základy junáctví“ v r. 1912 dal název „Junáci“ českým skautům vládní rada a zemský školní inspektor František Bílý.

^{4/} Tak jako R. Baden-Powell tak i A. B. Svojsík se věnoval, v duchu tehdejších pedagogických zásad oddělené výchovy chlapců od výchovy dívek, zprvu jen chlapcům.

^{5/} V její péči byly všechny dívky; mladší děvčata byla až do r. 1938 nazývána „šotky“, od vzniku Junáka-ústředí skautské výchovy pak „světluškami“.

^{6/} V roce 1935 proběhla oslava dvacetiletí dívčího skautingu v ČSR, jež se uskutečnila pod patronátem paní Hany Benešové; skautky získaly jako doklad členství ve světové organizaci pod slibový odznak – skautskou lilii – tmavomodré podložení ve tvaru trojlístku.

^{7/} Dcera manželů Koseových Eva se v roce 1924 narodila neslyšící.

^{8/} Mezi charakteristickými skautskými organizacemi působícími na území ČSR nejsou zde uvedeny spolky skautů německé národnosti (leckdy i židovského nebo smíšeného původu), nicméně ty oddíly, které zůstaly věrnými členy Junáka, s ním také sdílely stejný osud a zvláště jejich vedoucí byli po r. 1939

100 let skautingu jako občanské iniciativy

či 1940 nacisty pronásledování a v řadě případů i násilně připravení o život; tzv. arizace pomnichovské společnosti se totiž dotkla i Junáka, a to zákazem členství Židů, který však nebyl striktně dodržován, jak o tom píše třetí náčelník Rudolf Plajner ve svých Pamětech.

Stručně o skautingu na území Československé republiky po II. světové válce a České republiky dnes.

Motto: „Neopouštějte mládež, pokračujte v činnosti.“

(Slova, jež náčelník Rudolf Plajner adresoval skautským vůdkyním a vůdcům při třetí likvidaci Junáka v r. 1970 formou splnutí s Pionýrskou organizací SSM.)

Junák na prahu II. světové války

Na ustavujícím sněmu Junáka-ústředí skautské výchovy v lednu 1939 byl místonáčelníkem s určením pro Moravu zvolen Rudolf Plajner – *Táta*.

Protože však dne 1. září 1939 byl vedle jiných činovníků zatčen i druhý náčelník Junáka Bohuslav Řehák - *Sláva*, (nacisté tehdy zatkli řadu českých vysokoškolských učitelů a dalších osobností jako „rukojmní“), měl Rudolf Plajner, již jako náčelník, plnou odpovědnost za celou organizaci. Týkala se především situace, kdy byly v létě roku 1940 rozpuštěny skautské tábory^{1/}. Poté sjednal tajnou dohodu se Sokolem, Českým červeným křížem a Klubem českých turistů

o přijetí a ochraně skautských oddílů v případě zrušení Junáka-ústředí skautské výchovy, které předvídal. Patří k významným skutečnostem, že všechny tyto organizace skutečně dle svých místních možností napomáhaly k přežití skautských oddílů. Po r. 1940 pokračoval obdobně jako mnozí další členové Junáka v ilegální skautské činnosti. Jako zástupce Junáka se podílel na budování odbojových organizací *Obrana Národa*, *Politické ústředí* a *Petiční výbor Věrní zůstaneme* a udržoval kontakt s předsedou protektorátní vlády Aloisem Eliášem. Se svými spolupracovníky především zajistil bezpečnou cestu pro převádění mnoha vojáků, politiků a členů vlády do zahraničí.

Válka tragicky poznamenala rodinu náčelní Vlasty Koseové - její muž, zaujímající vysokou funkci na Ministerstvu zemědělství, byl krátce po vypuknutí II. svět. války zatčen, vězněn a v roce 1942 Sonderkommandem Gestapa zastřelen. V roce 1946 se Vlasta Koseová stala místopředsedkyní světové dívčí asociace skautek WAGGGS. Doma řídila schůze náčelnictva dívčího kmene Junáka, přednášela na lesních školách o výchovném významu organizace se vztahem ke každodennímu životu. Vlasta Macková, současná čestná náčelní Junáka - svazu skautů a skautek ČR o ní píše: „Neslyšely jsme ji nikdy velet, ale všechny jsme šly za ní.“

Junák po II. světové válce

Po ukončení II. svět. války v červenci 1945 zastupoval Rudolf Plajner Junáka na srazu mládeže na Radhošti, kde byl iniciován trend sjednocování mládežnických organizací. Vlasta Koseová byla v r. 1946 opět zvolena náčelní Junáka. Na sněmu Junáka v r. 1946 byl také Rudolf Plajner opět zvolen náčelníkem; předložil kompromisní doporučení na kolektivní členství v SČM, které sjezd přijal. Bylo sice přáním vlády a zejména Ministerstva národní obrany obnovit Junáka, ale obecně byla požadována jednota mládeže, tělovýchovy a odborů. Je pozoruhodné, že tyto požadavky ve své podstatě kopírovaly trend, který zaváděli již organizátoři práce s mládeží v Hitlerovském Německu (bývalí členové Junáka německé národnosti na území Protektorátu Čechy a Morava byli nuceni vstupovat do jediné organizace Hitlerjugend). Je ovšem dobře známo, že tento trend nesmlouvavě prosazovali, a to nejen v Československu, sovětští poradci zprvu jen v řadách komunistů a později ve státním aparátu.

Oběma požadavkům poválečné doby nebylo možné vyhovět současně a tak jediné řešení bylo kolektivní členství Junáka buď v mládežnické, nebo v tělovýchovné organizaci. Za tuto hranici Junák jít nemohl, neměl-li ztratit členství v mezinárodním skautském hnutí a také samostatnou existenci doma. Na přání československé vlády a velvyslanectví SSSR se Rudolf Plajner zúčastnil spolu se zástupci ČSM, Sokola a sportovců velkých tělovýchovných slavností v Moskvě, kde projednával otázky spolupráce Junáka se sovětskými pionýry^{2/}. Vyhlásil např. také dvouletý plán Junáka se závazkem odpracovat 20 milionů hodin ve službách republiky. Obhajobě této linie věnoval náčelník R. Plajner po tři roky všechny své síly, až mu bylo zabráněno zastávané stanovisko dále hájit.

100 let skautingu jako občanské iniciativy

Tento vývoj sledoval a včas na něj upozorňoval Výchovný výbor Junáka, vedený (později komunistickým režimem vězněným) Karlem Průchou v materiálu z období říjen - listopad 1947 (určeném pro plánovaný avšak již neuskutečněný sněm Junáka ve Zlíně), který s ním vypracovali Karel Skála a Jaroslav Novák. Text obsahuje mj. slova: „V nejrůznějších evropských zemích jsme mohli už od konce dvacátých let a zvláště od druhé půle let třicátých pozorovat, jak se skautských metod a organizací zmocňují politické síly, aby je v postupném či rázném procesu nahradily mocnými (mnohdy s určením povinného členství) organizacemi mládeže, plně kontrolovanými státem, s přesnou zakázkou politického směru a výchovy v nich. Nemusíme chodit daleko pro příklady. Tento proces pamatujeme z doby okupace všichni. Je však třeba říct, že ne všichni skauti chápali Kuratorium pro výchovu mládeže^{3/} jen jako dočasný a trpný úkryt pro svou činnost. Nebylo málo těch, kteří se v systému státem kontrolované a podporované organizace mládeže vzhledli. Tou samou zkušeností prošel například i skauting francouzský, jak jsme se právě letos^{4/}, při nesčetných rozhovorech, návštěvách škol a táborů, mohli přesvědčit... Všechna podpora a propagace činností mládeže státem přesvědčily za války řadu skautských vůdců natolik, že za ně poměrně snadno vyměnili dosavadní skautskou výchovu k občanským ctnostem a světovému skautskému bratrství. Aniž by brali v úvahu omezující (a vymezující) moment tohoto druhu organizací svázaných s politickou mocí...“

Ve stádiu příprav byl sněm Junáka, plánovaný na třetí dekádu února 1948 do Zlína. K němu byly na Moravě vypracovány dva manifesty: Junácký manifest, deklarující materialistické, socialistické „junáctví“ s vlastním návrhem „junáckého zákona“ a členství ve Světové federaci demokratické mládeže. K témuž účelu vyšel v Ivančicích „Lobpreisův“ Skautský manifest, který předkládal zachování skautingu, do 1. bodu skaut. slibu připojil „povinnost k Bohu“ a ke skaut. zákonu navrhl doplnit body: bod „11. Skaut je zmužilý.“, a bod „12. Skaut je zbožný.“ Ani jedna z těchto iniciativ nakonec nebyla projednána (sněm byl odvolán, zřejmě jako výsledek likvidační činnosti komunistů v ústředí Junáka), avšak historie oba texty zachovala.

Je dobré ještě vzít v úvahu fakt, že v situaci vyvolané únorovými dny r. 1948, odmítl Rudolf Plajner, od mládí přesvědčený sociální demokrat, při slučování s KSČ stát se komunistou a jako náčelník také odmítl podepsat spolupráci s prokomunistickou Národní frontou, načež byl zbaven funkce, posléze zatčen a na několik měsíců uvězněn. Po propuštění mu byla znemožněna jeho pedagogická činnost a byl přeložen zprvu na manuální práci a posléze na různé střední školy^{5/}.

Pro školáky od 24. dubna 1949, kdy byla ustavena Pionýrská organizace SČM, začalo „jednotné a povinné“ členství v této organizaci. Nicméně po 1. lednu 1950, i když Junák po druhé v krátké době přestal existovat, se Rudolf Plajner s řadou svých spolubratrů účastnil skrývaného a utajovaného skautského dění a s pečlivostí jemu vlastní o tom vedl své zápisky, jež se zachovaly dodnes^{6/}.

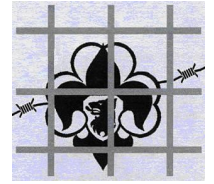
Dříve v Říšském Německu i posléze v Sovětském svazu osvědčená „společenská praxe“ mocenskými prostředky zasahovat do spolkové činnosti, jejíž pravou podstatou má být dobrovolné sdružování občanů, byla zásadní metodou potlačování skautského hnutí zvláště v padesátých letech dvacátého století také u nás. Díky péči historiků, skautských oddílů či středisek ale i skautů a skautek samotných či jejich rodin máme o tom dnes zachovány doslova nepřehledné doklady. Studujeme-li anebo nasloucháme-li zachovanému vyprávění z té doby, nelze se ubránit údivu i obdivu, jak nejen dříve v nacistických koncentračních táborech, ale později i v komunistických lágrech dokázaly pracovat skautské družiny (jako základní „buňky“ skautského společenství) a plnit skautský zákon:

1. Skaut je pravdomluvný.
2. Skaut je věrný a oddaný.
3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.
5. Skaut je zdvořilý.
6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.
7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.
8. Skaut je veselý myslí.
9. Skaut je hospodárný.
10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.

Mnozí „muklové“ (mukl = muž určený k likvidaci), a to nejen ti, komu bylo zabráněno dostudovat, hodnotí svůj pobyt v komunistickém vězení kladně díky prožitku opravdového společenství bližních, a také - jak zdůrazňuje např. spisovatel Jiří Stránský - za „univerzitu“ co do vzdělání - vždyť ti starší,

100 let skautingu jako občanské iniciativy

zvláště věznění učitelé či profesori, svým spoluvězněm přednášeli a ovšem leckoho také vychovávali svým příkladem obětavého životního stylu, uvěznění duchovní či církevní pracovníci podávali „civilní“ svědectví své víry. Skautské družiny existovaly a pracovaly v jáchymovských lágrech, v Leopoldově i jinde. Pokud muklové (tedy jak muži, tak ženy) vzpomínají na tato léta, nezapomínají zdůrazňovat, že teprve tam plně poznali nezdolnou sílu skautského hesla „Buď připraven!“ či „zásady dobrého skutku vykonaného alespoň jednou denně“ v podobě sdíleného úsměvu či podaného kousku chleba z vlastního přídělu. Mezi snad až „zázraky“ té doby patří jistě i fakt, že to, jak muklové prožívali svoje otrocké dny, mělo kladný vliv na leckterého dozorce – jak jinak by historici mohli dnes pracovat s motáky a jak by mohla např. pražská knihovna Libri Prohibiti nabízet takové skvosty literárních prací, jež se z kriminálů dostaly ven spolu s cennými výtvarnými artefakty a zachovaly se dodnes.

Junák v letech 1969 – 1970

Během rychlé avšak krátké obnovy v letech 1968-1970 doslova vzplálo nadšení pro skauting, a tak se skautskými vůdci opět stali všichni, kdo přežili léta první totality, a to jak ti „s lilí pod klopou“, tak ti, co s režimem „vycházeli“, skauti - „reformní komunisté“ i pronásledovaní odpůrci režimu ze skautských řad. Junák v sobě nesl, obdobně jako celá česká společnost té doby, svoji rozporuplnou minulost co do problematické a kompromisní podpory „socialismu s lidskou tváří“. Vždyť i v tehdejší skautské slibu měla naše (nakonec „federativní“) republika přívlastek „socialistická“. V důsledku všech změn a sovětské

okupace v r. 1969 byl Junák „zrušen vlastním rozhodnutím“, což ukázaly události, které jeho třetí likvidaci nakonec charakterizovaly. Ústřední rada Junáka v Praze, složená ze skautek a skautů, vykonávající pokyny politických orgánů (jak uvádí některé zdroje ze 60 % komunisté), dne 15. září podala na Ministerstvo vnitra dopisem, podepsaným tzv. úřadujícím předsedou, že k tomuto dni „v souladu s usnesením ÚV KSČ ze dne 17. 11. 1969 a s usnesením Federální rady dětských a mládežnických organizací ze dne 31. 1. 1970 ... ukončily svoji činnost všechny orgány Junáka a to okresní složky v červnu 1970, krajské složky do srpna 1970 a Ústřední rada Junáka na své závěrečné schůzi dne 1. září 1970, s účinností pro všechny své orgány od 15. září 1970.“

Slova Rudolfa Plajnera (který po podepsání kompromisního dokumentu o splynutí Junáka s Pionýrskou organizací a po jeho následně nepřijaté abdikaci se stal v důsledku svého podpisu členem Ústřední rady „Pionýra“), obsažená v mottu, jsou dodnes předmětem někdy až dosti vzrušených diskusí, a to proto, že se všem, kdo kdy přešli do Pionýra a nebyli tak vystaveni pronásledování, nepodařilo zachovat „pravého skautského ducha“ a přitom navenek vycházet s „normalizačním“ režimem.

Zastánci „nekompromisního“ skautingu upozorňují na to, že vždy bojovně ateisticky a podle ideologie komunistické strany třídně vedený Pionýr zákonitě musel poznamenat negativně skauty a skautky, kteří měli být v souladu se skautskou ideou vychováni tolerantně vůči náboženské víře a bez někdy do dětských hlaviček doslova „vtloukané třídní nenávisti“, nýbrž naopak k přátelským postojům vůči svému okolí. Je smutným faktem, že, byť jen sporadicky, dokonce i dnes na webových diskusích Junáka zazní tyto „falešné tóny“ a dávají tak těmto kritikům za pravdu.

Lépe na tom byli ti, kdo se svými svěřenci přešli např. do Turistických oddílů mládeže, tělocvičných jednot apod.; řada skautských vedoucích pokračovala ve výchově mládeže „pod střešou“ církví, které měly se skautingem dobré zkušenosti dříve, i když jejich duchovní správa nesla v důsledku toho značné riziko a nevyhnula se negativním dopadům.

100 let skautingu jako občanské iniciativy

V roce 1970 byl vytvořen také zvláštní Svojsikův oddíl, jehož členy se doživotně stali zasloužilí činovníci a členové Junáka, a to včetně tehdy současných a později „bývalých“ členů KSČ. Dnes však, poté co většinu členů tvoří dnešní i bývalí nestraníci, je již usneseno, že i bývalé členství v KSČ je překážkou k udělení členství ve Svojsikovu oddílu (neboť toto členství je chápáno jako vyznamenání za věrnost všem skautským zásadám bez výjimky). Tento názor se opírá také o zásadu WOSM, že skaut nemůže být členem politické strany, jejíž ideje jsou v rozporu s idejemi skautského hnutí, vyjádřenými konkrétně skautským slibem, zákonem a základními principy skautského životního stylu. Skutečnost, že skautské organizace dodnes nejsou ve světě povoleny v několika totalitních zemích, toto stanovisko jen podporuje.

Třetí obnova Junáka

Všechny tyto obtíže či rozpory se naplno znovu projevíly při poslední obnově Junáka resp. skautského hnutí v roce 1990. Do znovuobnoveného Junáka se začaly vracet oddíly, které přečkaly normalizaci, obnovovaly se oddíly, které zůstaly v „ilegalitě“, a všichni získávali nové členy z řad dětí a mládeže. Někteří však se do Junáka nevrátili – zůstali v organizaci, která se přeměnila ve sdružení Pionýr, v Sokole a jinde.

Významnou roli při obnově skautského hnutí v ČR po listopadu 1989 sehráli skauti – členové sdružení ČIN, kteří již v první polovině roku 1989 začali ilegálně vydávat „skautský časopis ČIN“ - ten přinášel kritické příspěvky; vedle výchovných a historických skautských textů to byly také příspěvky, týkající se problémů polistopadové obnovy českého skautského hnutí a úlohy skautů-komunistů a spolupracovníků StB v něm. V první polovině devadesátých let dvacátého století byl poté ustaven „Skautský oddíl Vělna Fanderlika“, dodnes sdružující skauty - politické vězně komunistického režimu a skauty, persekované komunisty. Jeho badatelská dokumentační skupina se dlouhodobě věnuje studiu skautského odporu proti komunistické totalitě a pronásledování skautů a skautek komunistickou Státní bezpečností. Z této „dílny“ bylo již vydáno pět sborníků.

Prokázala se skutečnost, že v Junáku zůstali někteří členové, o kterých se našly doklady o spolupráci s komunistickou tajnou bezpečností – někteří se soudně domohli očištění, avšak zůstaly také ne zcela vyjasněné případy přímé účasti některých osob na druhé a třetí „likvidaci“ skautského hnutí, motivované politickým trendem doby; tito aktéři dob nedávno minulých však postupně odcházejí na věčnost. Najdou se odkazy, že komunističtí skauti a skautky byli přesvědčeni, že konali čestně, tj. v souladu se svým (politickým) přesvědčením, nicméně i těm, v nichž se „hnulo svědomí“ a mohli se po poslední obnově Junáka podle svých sil a dle situace v jejich okolí účastnit skautské činnosti, již zůstal určitý „cejch“. Není známo, že by někdo z nich podal svoje svědectví tak, jako to např. otevřeně vyličil spisovatel Ivan Klíma.

Souběžně s prvními dvěma roky, kdy federální československé skautské hnutí vedl náčelník Václav Břicháček^{7/}, již probíhal proces, který postupně vedl k rozdělení Československa a s ním i k rozčlenění skautského hnutí na Junáka v České republice a Slovenský skauting na Slovensku; to bylo zvláště v Čechách spojeno s dalším tříbením na zmíněných politických a náboženských základech. V roce 1992 Junák opustili adventističtí skauti a skautky a založili vlastní sdružení „Klub Pathfinder“. Řada protestantských skautů a skautek se postupně uplatnila také mimo Junáka jednak v organizaci Royal Rangers a také v odnoži nazvané YMCA-skaut, nehledě na tu část, která začala naplno pracovat v charitativních organizacích a v Junáku již přestala být členy.

Projevil se však také - jaksi „neutrální“ - trend: někteří činovníci Junáka se i po třetím obnovení Junáka silně zasazovali o „zastřešení“ mládežnického hnutí - tj. o zřízení reprezentační organizace České rady dětí a mládeže (ČRMD). Vznikla v roce 1998 a dodnes působí jako „... platforma, jež sdružuje a podporuje valnou většinu celostátních a zároveň i mnoho regionálních a místních sdružení dětí a mládeže.“ Organizuje celostátní akce, jedná s vládní a parlamentní úrovní i s některými mezinárodními organizacemi.

To však podle tradičně, v pravém smyslu konzervativně a demokraticky smýšlejících skautek a skautů znamenalo a dodnes znamená, že se Junák nerozešel úplně s minulostí a nesleduje plnou nezávislost (obdobně jako se s ní, z počátku ani slovně ani ve svém „staronovém“ vedení, nerozešel „nový“ Pionýr; obě organizace jsou přitom zakládajícími členy ČRDM).

Různorodé reakce na změny po r. 1989 se odrazily ve vývoji, v podstatě obdobném počátečním létům skautingu v první ČSR – vedle zmíněných sdružení Klub Pathfinder, Royal Rangers i YMCA-skaut byly

100 let skautingu jako občanské iniciativy

založeny také další skautské organizace, které nesouhlasily s liberálním vývojem v Junáku – jsou to sdružení: Skaut-český skauting ABS, Svaz skautů a skautek České republiky a Asociace skautů a skautek Evropy. Kromě toho se obnovil i skautský spolek „Harceři“, sdružující na severní Moravě děti a vedoucí skauting pěstujících občanů polské národnosti v ČR. S rozvojem neformálních styků v rámci Evropské unie prokazují skautská hnutí v Německu a Rakousku zvýšený zájem o spolupráci se skautským hnutím v ČR. Svoji činnost mj. obnovila také Liga lesní moudrosti.

I když ve svém celku nemají ani skautské organizace činné mimo Junáka - svaz skautů a skautek ČR - brány na počet členů všechny spolu - zdaleka srovnatelný počet členů, znamenají trvalou připomínku toho, že se sice dají konflikty postojů řešit kompromisně, nicméně zároveň ukazují, že kompromisy resp. na druhé straně nesmiřitelná stanoviska vedou vždy jen ke štěpení.

Také z hlediska mezinárodního sesterství a bratrství je situace „nerovnovážná“, protože světové organizace WOSM^{8/} a WAGGGS^{9/} trvají na pokud možno jediném zdůvodnitelném zástupci za daný stát, jímž je stále jako největší sdružení Junák (vytvořit s ostatními skautskými organizacemi v ČR skautské sdružení se bohužel nepodařilo a vyhlídky do budoucna nejsou valné).

Z hlediska nesporného náboženského základu skautského hnutí^{10/} musel však Junák, chtěl-li zůstat národní organizací účastnou ve světovém skautském hnutí, hledat schůdné řešení z hlediska jeho požadavků, a to ještě v době, kdy byli adventističtí členové v jeho řadách. WOSM i WAGGGS mají přísnější pohled na slib, než tomu bylo za života zakladatelů Baden-Powella a Svojsíka. Mezinárodní skautské centrály vyžadují, aby byl přijatelným způsobem dodržen slib odrážející tři principy skautingu - povinnost k Bohu, povinnost k ostatním lidem a povinnost k sobě samému)^{11/}.

Byli to pracovníci WOSM, kteří hned v r. 1990 pro české a slovenské skautské hnutí upřádali víceúčelový seminář, v němž vysvětlil jak tři základní složky skautské organizace (programy pro mládež, lidské zdroje a výchovu vedoucích a manažerství resp. řízení organizace) tak tři principy skautingu. V návaznosti na tento seminář Duchovní rada^{12/} Junáka ve složení Marie Procházková a Václav Mucha za lesní školy, Jiří Kolář za metodiku křesťanské výchovy a Jan Pečený za sekci spirituální výchovy, vedená předsedou Jiřím Zajícem, za významné spolupráce zástupců sympatizujících církví (za CŘK at Františka Lobkovicze, za CČE Jaroslava Vokouna, za CČSH Milana Matyáše a za CASD Jaroslava Šlosárka), navrhla znění nového skautského slibu, pro který v Ženevě dne 12. 11. 1992 náčelník V. Břicháček spolu s O. Ďurčanským a F. Lobkoviczem získali příznivé stanovisko konzultantů WOSM (jehož řídicímu výboru bylo dále uvedené znění v březnu 1993 předáno a souběžně předloženo následujícímu Valnému sněmu - avšak již jen Českého Junáka - ke schválení). Platný skautský slib v Junáku, dle novely jeho stanov z r. 2011 (ve Stanovách uveden v mužském rodě, platném však alternativně i pro rod ženský), zní:

“Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

- sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době,
- plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,
- duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním.”

Skaut může ukončit slib dodatkem: “K tomu mi pomáhej Bůh.”^{13/14/}

Junák a skauting v ČR má budoucnost

Dnešní situace není již charakterizována ani v Junáku samotném ani v celém skautském hnutí v ČR tak zásadními spory, jako tomu bylo naposledy v letech devadesátých minulého století.

Určitým „staronovým problémem“, na který naráží Junák např. při náboru nováčků – vlčat a světlušek (resp. vodních vlčat a žabiček) anebo při vysvětlování pravidel členství, je skutečnost, že se přednostně nevěnuje naplnění samotného volného času dětí a mládeže, nýbrž že za základní cíl si klade přispívat k jejich výchově a tím doplňovat výchovu v rodině a ve škole, i když samozřejmě působí ve volném čase dětí a mládeže.

Počátkem 21. století je největší skautská organizace Junák s počtem členů zhruba 45 tisíc (včetně dospělých) otevřenou liberální organizací, nabízející vzdělávání i výchovu dle osvědčených skautských metod a zásad, a to včetně vlastních skautských oddílů, které mají ve své činnosti zvýrazněnou náboženskou výchovu, aniž by musely mít nějaký zvláštní status (mají však v interním přehledu svůj „příznak“).

Junák spolupracuje s ostatními skautskými organizacemi částečně přímo a kromě toho i v rámci akcí ČRDM. Není však ušetřen nových „společenských“ problémů, jako je stále rozšířenější konzumní styl

100 let skautingu jako občanské iniciativy

života, který vede rodiny k tomu, aby si „služby“ škol, církví i organizací pro volný čas svých dětí (tedy zjednodušeně i Junáka) prostě „objednávaly“, a to spolu s nebezpečným stylem rozhodování „podle ceny“, aniž by se především hledělo na kvalitu. Není proto divu, že z minulosti stále přetrvávající otázkou je, zda postačí dětem a mládeži „jen vyplnit volný čas“ anebo je i při volnočasových aktivitách mládež třeba skutečně cílevědomě vychovávat.

Ačkoliv jsou vodní sporty velice rozšířenou oblastí široce pojaté rekreace i sportovního využití, v Junáku dále zůstávají jako jeho součást vodní skauti. Jsou pro ně charakteristické nejen vodácké doplňky, ale např. také péče o řádný a úplný vodácký kroj patřila od jeho počátků k charakteristickým vnějším znakům vodního skautingu. Posádky, oddíly a přístavy vodních skautů „od jaktěživa“ vzorně pečují o svůj inventář a o vlastní základny.

Je ověřeným faktem, že skauting stále nabízí „jako známku kvality“ právě svoje heslo, svoji zásadu dobrého skutku, svůj slib a zákon, to vše spojené s nabídkou pro dospělé, aby se „realizovali“ v dobrovolnické službě. Skutečnost, že se skautské organizace v tomto ohledu často setkávají anebo přímo spolupracují s charitativními aktivitami církví i s akcemi společenství, ochraňujících přírodu apod., je jen důkazem toho, že jsou schopny plnit základní tužby lidských duší, jež jsou (resp. mohou být) ve svém základu málo závislé na konkrétní době a společenské situaci a patří k „dobrým zprávám“, že „férová“ nabídka života ve skautském duchu nachází stále tu správnou odezvu.

I když v Junáku jsou – ve stále se zmenšujícím počtu – dosud někteří bývalí členové KSČ (která je zpravidla však vyloučila ze svých řad a pronásledovala je), nejsou dnes zásadní skupinou mezi dospělými politicky orientovaní členové. To však neznamená, že jsou dospělí členové Junáka občansky pasivní – vždyť dokonce řada skautů a skautek, působících jako členové Poslanecké sněmovny ČR, má živý „skautský oddíl“ s čestným členstvím.

Pro skauting v ČR příkladem nezlomného skautského ducha stále zůstávají dosud žijící skauti a skautky, kteří zažili druhé nacistické a třetí komunistické persekuce, a přesto nevzpomínají s nenávistí a nesnaží se o odplatu, nicméně stále a vytrvale upozorňují, že tyto osobní i celospolečenské v podstatě tragické zkušenosti nemá zachovávat jenom „suchá“ historie, ale musí být připomínány skautům i občanům jako živé memento - jako výzva, aby se všichni snažili neposkytovat žádnou živnou půdu totalitním metodám, potlačujícím svobodný rozvoj občanské společnosti – a to bez ohledu na to, jedná-li se např. o sdružování k ochraně přírody, o praktikování náboženského života, o osobní vzdělávání či o účast na kulturních akcích apod. Přitom svoji víru „praktikující“ skautky a skauti – alespoň odhadem mezi dospělými – patrně tvoří asi čtvrtinu členstva Junáka.

Zůstane-li to tak, má Junák obdobně jako další spolky jako je Klub českých turistů, Sokol, YMCA nebo YWCA či další skautská sdružení i jiná občanská společenství dobrou příležitost skutečně být opěrnými sloupy nebo ještě lépe živnými kořeny soukromého i veřejného spoluzití, a to od dětství až po zralý věk občanů naší vlasti.

Vysvětlivky:

^{1/} Rudolf Plajner proti tomu protestoval a prostřednictvím Eliášovy vlády se snažil, aby majetek oddílů i dětí byl vrácen; mnohde se totiž vrátily děti z táborů jen v teplákách, nebo dokonce v trenýrkách.

^{2/} K historickým kuriozitám patří informace, že manželka V. I. Lenina, N. K. Krupská, údajně dávala při vytváření sovětského Pionýra za vzor praxi skautského hnutí ve Francii (tyto zkušenosti získala v Paříži

100 let skautingu jako občanské iniciativy

se svým manželem během druhé emigrace v letech 1907-1917). Ačkoliv N. Krupská doporučovala využívat organizační strukturu a řád činnosti podle světového skautského hnutí, kategoricky odmítala ideové zakotvení skautingu, a to zcela v souladu s ateistickou ideologií komunismu.

^{3/} Kuratorium pro výchovu mládeže byla organizace v Protektorátu Čechy a Morava, programově zaměřená na rozvoj sportovních aktivit a branné zdatnosti mladých – byla v něm soustředěna většina zájmových pohybových aktivit občanů protektorátu. Jejím hlavním ideovým cílem byla podpora tzv. protektorátního vlastenectví, spolupráce s německou říší a pozvolná převýchova v duchu nacionálně-socialistické ideologie.

^{4/} Autoři mají na mysli zkušenosti početné delegace skautek a skautů z Československa na jamboree ve Francii v roce 1947.

^{5/} Jeho specializací byla matematika a fyzika, učil nejdelší dobu na Zemském reálném gymnáziu v Holešově, krátký čas také na Spolkovém reálném gymnáziu v Praze-Dejvicích. Poté, co jej komunistický režim začal pronásledovat, učil do svého pensionování na několika dalších základních a středních školách na Moravě i v Čechách.

^{6/} Příklady skautských publikací uschovaných v Ústředním skautském archivu (ÚSA): Rudolf Plajner: VE STÍNU HÁKOVÉHO KŘÍŽE 1939-1940; Dr. Rud. Plajner: Jak jsem prožíval Únorové dny v Junáku 1948; Rudolf PLAJNER: Hledání zaváté stopy; Rudolf PLAJNER: Úsvit českého junáctví. ÚSA má v úschově jeho pozůstalost.

^{7/} Václav Břicháček – *Gigant* se věnoval především roverům a rangers (tj. „náctiletým“), pro jejichž skupinu prosazoval název „kmen“ – vedle kmenů dívčího chlapeckého; k tomu však nedošlo a třetím „kmenem dospělých = KD“ se v rámci Junáka stali oldskautky a oldskauti, a to od r. 1990 – mají i vlastní náčelnictvo (první náčelní byla Jana Pfeifferová – *Janka*). Nejsou-li nadále vedoucími dětí a mládeže, jsou jejich prostřednictvím dospělí členové Junáka členy mezinárodního sdružení pro dospělé ISGF = International Scout and Guide Fellowship = Mezinárodní souručenství skautů a skautek).

^{8/} WOSM= World Organization of the Scout Movement (Světová organizace skautského hnutí)

^{9/} WAGGGS = World Association of Girl Guides and Girl Scouts (Světová skautská asociace dívek a žen)

^{10/} Již v r. 1922 na 2. světové skautské konferenci v Paříži byla schválena podmínka „Boha ve slibu“ pro přijetí národní organizace (asociace) do světové skautské organizace – nynější WOSM. Některé zakládající národní organizace podmínku nesplnily (mezi nimi SJS RČS), ale jako zakládající členové na základě příslibu z 1. londýnské světové skautské konference v roce 1920 a se souhlasem B-P byly přijaty a očekávalo se, že svůj slib dodatečně upraví. Všechny další národní organizace-asociace, ucházející se o členství ve světové organizaci po roce 1922 už musely příslušnou podmínku splnit při podání žádosti.

^{11/} Tzv. Tři principy skautingu byly poprvé jasně formulovány a schváleny na 26. světové skautské konferenci v Montrealu v roce 1977.

^{12/} Dnes se tento odbor nazývá Odbor duchovní výchovy.

^{13/} Nicméně je třeba podotknout, že toto znění skautského slibu „není po chuti“ některým „dědicům“ bývalých postojů zvláště z doby těsně po II. světové válce i z let 1968-1970; někteří vzpomínají na Svojsíkův slib, který podle nich umožňoval, aby se náboženské víře a plnění povinností z ní vyplývajících ve skautských řadách nebral žádný ohled a skauting se „praktikoval neutrálně“.

^{14/} WAGGGS na změně slibu netrvala, protože uznala zakládající členství dívčí části Junáka; kvůli jednotě však dívčí kmen nový slib přijal.

Z dostupných pramenů sestavil Vladislav Jech - *Kamzík*, historickou korekturu provedli Jiří Čejka - *Péguy* a Hana Bouzková - *Ezop*

Závěrečná poznámka autora:

Tento text nemá v žádném případě nahrazovat podrobné a fundované publikace, nýbrž snad posloužit jako podnět k zamyšlení nad klady i zápory v historii se opakujícího kompromisního uskutečňování „skautského stylu života“ a vyvolat některé otázky nad dnešním liberálním přístupem k životu (i skautskému) ve společnosti širší, než je samotná rodina nebo nejbližší okruh bližních, které jednotlivci - občanu naší vlasti je „domovem“.